

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: ЛІТОПИС УВАН
Ч. 7

ОЛЬГА ВОЙЦЕНКО

**ДО ІСТОРИЇ УКРАЇНЦІВ
У БРИТАНСЬКІЙ КОЛЮМБІЇ**

Вінніпег

1972

Манітоба

Накладом УВАН.

ЛІТОПИС УВАН
UVAN CHRONICLE
VII

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES
Series: UVAN Chronicle
No. 7

OL'HA WOYCENKO

UKRAINIANS IN BRITISH COLUMBIA
A Page From Their History

Winnipeg

1 9 7 2

Manitoba

Published by the Academy

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
Серія: Літопис УВАН
Ч. 7

ОЛЬГА ВОЙЦЕНКО

**ДО ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ
У БРИТАНСЬКІЙ КОЛЮМБІЇ**

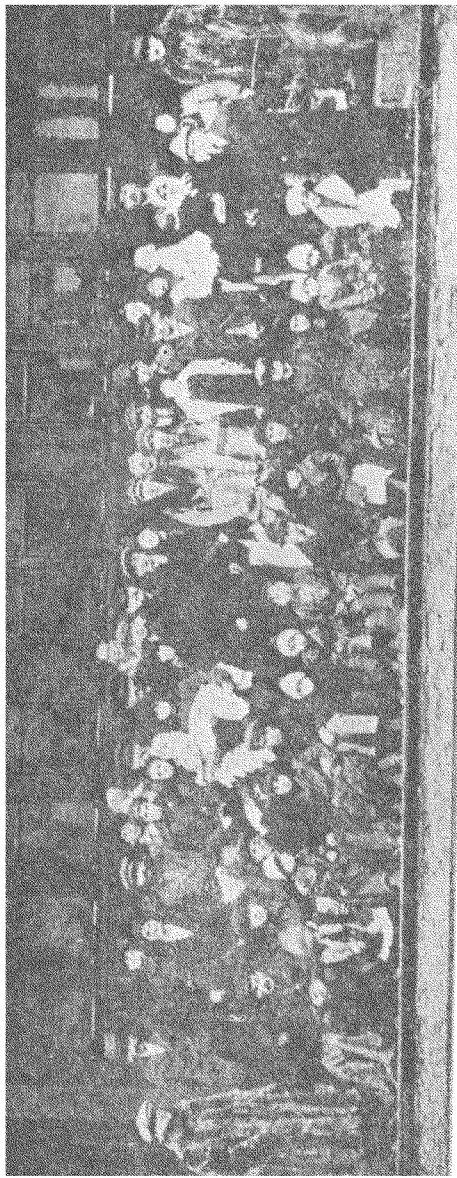
diasporiana.org.ua

Вінніпег

1 9 7 2

Манітоба

Накладом УВАН

Перший транспорт українських переселенців з південної Манітоби перед виїздом з Вінніпегу до Сіймор Арм, Б. К. в листопаді, 1921 р.

The first group of Ukrainian settlers from south-eastern Manitoba prior to their departure from Winnipeg to Seymour Arm, B. C. in November, 1921.

(Photo reproduced from an Argue Brothers Limited advertisement in the "Ukrainian Voice", January 4, 1922).

This is an account of the author's trip in November, 1971, to British Columbia, covering the Okanagan Valley, Vancouver and its vicinity.

One of the aims of the journey was to study Ukrainian settlements in this province. Of particular interest was the immigration in the years 1921-1922 of Ukrainian settlers from south-eastern Manitoba (Arnaud, Rosa, Sarto, Tolstoi, Zhoda, a. o.) to Seymour Arm, B.C. On the basis of interviews with descendents of these pioneer families new material came to light, revealing a truly dramatic episode in the life of Ukrainians in Western Canada.

The transactions which took place — exchange of cultivated farm-lands in Manitoba for supposedly cultivated acreage in Seymour Arm — proved catastrophic for the families involved. The new "promised land" was unsuitable for fruit-growing and market gardening; it even couldn't provide the basic necessities for their immediate needs. When the settlers realized they were misled by the promoters (Argue Brothers Limited of Winnipeg) they demanded the return of their former holdings. As the settlers' fury was growing to mutinous proportions, the promoters resettled them in Grindrod, but this did not improve the newcomers' dilemma; the land had to be cleared of huge trees and stumps and shelter had to be provided for. As far as it could be ascertained, the new transactions were handled by the Seymour Arm Development Company Limited (incorporated in Winnipeg in December, 1921) and were not, as the settlers assumed, an exchange for their Seymour Arm properties. It was in fact an unexpected liability, when, a few months later, demands for payments arrived. Consequently the emigrés suffered extreme hardships for many years to come. It was impossible to live

“off the land” and as there was no opportunity for other employment in the area, the original colony, with the exception of the older people, dispersed throughout the province. A number of individuals returned to Manitoba to begin life anew.

It should be noted, that Seymour Arm Development Company Limited*) declared bankruptcy in the mid-1920s.

The author substantiated her findings with material published in the weekly newspaper “Ukrainian Voice”, Winnipeg, for the years 1921-1922. Nevertheless, more research and documentation are necessary to properly assess the whole matter.

The author is indebted to her hosts: Mr. and Mrs. M. Baron of Vernon, and Mr. and Mrs. P. Buyer, Armstrong, for their kind hospitality during her visit and for the wealth of detail on the life of the pioneer settlers in this particular period. Special thanks go to Mr. and Mrs. John Baron, Mr. and Mrs. J. Chubaty, and Mrs. Ksenia Block, all of Winnipeg, for supplemental information.

* * *

In covering Surrey and in conversation with some of its residents (a number of them ex-Manitobans) she writes on the founding of the Ukrainian Greek Orthodox Church in this area in its 25th anniversary year.

The concluding part of the reportage portrays three prominent Ukrainian Canadians of Vancouver: Petro Melnychuk, Forwin Bogdan and Dr. M. Huculak; all have contributed substantially to the social and cultural life of the community.

---

*) The organizers and first Directors of the Company were: Mural Willis Argue, Emil Adolph Schwab, Harold Leslie Marchant, George M. Hay and Benjamin Cronyn Parker.

ДАНИ З МИНУЛОГО

Одне з характеристичних явищ в історії українців у Канаді це, так звана, внутрішня еміграція, тобто, пересуви населення з одного місця на друге, з одної провінції до другої. Для прикладу вистачить згадати, що коли з початком нашого століття понад 90 відсотків українського канадського населення жило в степових провінціях, то в теперішній час на цій території є тільки коло 60 відсотків. Були різні причини для цього „розбазарення українського материка в Канаді”, однак факт залишається фактом, що не тільки одиниці й родини, але цілі громади вимандрували з первісних місць свого осідку на новий терен.

Зокрема варто б пригадати, що напочатку 20-их років, фірми продажі реальностей провадили інтенсивну кампанію серед наших людей, щоб вони замінювали свої вироблені секції землі в Манітобі й Саскачевані на акри в Британській Колумбії. В реклямах, що тоді появлялися в часописах, вони підкреслювали, що в тій провінції клімат лагідніший, земля більше родюча, надається для городництва й садівництва, й що там легше вижити й доробитися на кількох акрах, як у степових провінціях на четвертині (160 акрах).

Під впливом привабливих оголошень й рожевих обіцянок агресивних агентів, маса фермерів з таких місцевостей в південно-східній Манітобі як Роза, Сарто, Згода, Арнавд, Толстой й інші, як також у Саскачевані, замінювали загосподарені землі з будинками на акри й з цілими родинами виїжджали в незнані сторони в Британській Колумбії.

Заходами фірми Аргю Брос. (Argue Bros.) у Вінніпегу, перший транспорт переселенців (з дітьми коло 50 душ)

з повищих околиць у Манітобі виїхав поїздом з Вінніпегу 16-го листопада, 1921 р., до Сіймор Арм, Б. К. Кілько таких масових транспортів чи окремих родин вдалося цій й іншим фірмам звербувати, вимагає окремих дослідів, однак знаємо, що це переселення було катастрофальним для цих родин, як з матеріального так і морального боку.

Поперше, Сіймор Арм був доступний тільки пароплавом. Із останньої залізничної зупинки Сикамус, над озером Шусвап, приходилось перевантажувати транспорт на пароплав і ним добитися на місце нового поселення. Але найбільший удар і розчарування пережили нові поселенці, коли вони остаточно добилися до вимріяного Сіймор Арм. Перше враження було розпучливе! Там між горами вони побачили опущену майнерську околицю із занедбанними будинками колишніх робітників-шахтарів (типичний „говст тавн” цього континенту). Це зовсім не було те, чого вони сподівалися й що їм обіщувала фірма, що перепроваджувала трансакції виміни земель. Переселенцям з Манітоби стало ясно: їх грубо й жорстоко обманули..

Голоси перестороги

В міжчасі, їхні більш обережні сусіди й знайомі, хоча не менш цікавилися новими можливостями в надоканської провінції, не кидали своїх первісних фарм, а вимагали більше інформацій про ці трансакції як те, що подавали їм агенти. І ось, на запит „С. Л.” з Толстой, Ман., обширно відповів „Н. Н.” з Салмон Арм, Б. К. в „Українським Голосі”, 14-го грудня, 1921, закінчуючи так:

Коли Ви думали сюди переселитись, то я радив би, коли можливо, прибути сюди найперше й оглянути землю перед купном — бо земля і положене дуже тут різнить ся навіть на малій віддалі — можна попасти на шутер, або місце, де вимерзне...

Редакція додала своє слово перестороги, щоб наші люди не захоплювалися обіцянками агентів й не платили їм своєю тутешньою землею за землю „в тих захвалюваних

сторонах (якої вони не бачили...) Виходить зміна певного за непевне...”

Помимо пересторог у часописах, фірми й їхні агенти не переставали захвалювати „рай” в Британській Колумбії. В „Українським Голосі” з 4-го січня, 1922 р., появилося оголошення розміром половини сторінки фірми Аргю Брос. п. н. „Важний лист” із знимкою групи з таким підписом: „Поселенці першої української колонії в овочевих околицях в Сімор Арм, Б. К.”

Під знимкою подано, що „в короткім часі по їх приїзді на місце Компанія одержала від них слідуючий лист” [датований 26-го листопада, цебто 10 днів після того, як поселенці виїхали з Вінніпегу — О. В.]:

Ми низше підписані фермері з околиць Баркфілд, Роза, Згода, Арнард і Сарто, Ман., які переселились з повисше наведених місцевостей до овочених околиць в Бритіш Колумбії — до Сімор Арм, Б. К. над озером Шусвап, заявляємо, що ми зі свого закупна і обміни землі єсьмо цілковито вдоволені і єсьмо вдячні всім, які були інтересовані при перепровадженю нашого інтересу.

Ми завважали, що клімат в сій околиці є дуже здоровий і много тепліший чим в Манітобі.

Вода до питя є дуже добра і здорова.

Дерева до опалу і будови є доволі.

За кілька днів нашого буту тут ми завважили, що тут родять ся яблука, грушки, сливки та черешні.

З ягід бачили засаджені трускавки, малини, ожини, виноград і т. п.

Росте тут також бзина, яку бачили перше в старім краю.

Береза, яка тут росте, виглядає, як в старім краю.

Ярина, як бараболі або морква, є тут далеко смачнійша як ярина в Манітобі, а передовсім бараболі мають смак старокраєвих барболь. Бараболі і ярина родились на поли яке мають Англіїці, а яке припірає до нашого поля.

Ми вважаємо що при добрій волі і щирій праці поселенців ся околиця є відповідна до поліпшення буту кожного.

Нашим найгорячішим бажанем є щоби ся Перша Українська Колонія в Бритіш Колюмбії зросла до найбільшої величини,

З поважанем,

Василь Ільницький	Никола Тимофійчук
Йосиф Щерба	Ілько Савіцький
Дмитро Ільницький	Олекса Романюк
Петро Ільницький	Стефан Смуk
Іван Підгірний	Яків Яблонський
Йосиф Романюк	Никола Гарасимчук.
Дмитро Бугера	

Свідки до отсих підписів:

Ілько Савіцький
Никола Тимофійчук

Оголошення закінчується таким закликом:

Повисший лист є найкрасшим свідоцтвом, що наші покупці земель є цілковито вдоволені землею і околицею в Бритіш Колюмбії. Если Ви бажаєте поселитись в Сімор Арм, Б. К., то приходіть або пишіть по близші інформації до Argue Bros. Limited, 455 Main Str., Winnipeg, Man.

Наскільки можливо було цю справу розслідувати, виходить, що ті, що підписали цього листа не були ознайомлені з його змістом; вони також не знали, що ця фірма використовує його для реклям в часописах.

Яка остаточна була доля цієї „першої української колонії“?

Помимо похвального й надійного листа в дальших оголошеннях Argue Bros. Ltd. про землі в Британській Колюмбії, нові переселенці скоро зорієнтувалися, що в цій місцевості немає майбутності для них, ані їхніх дітей. Вони почали ставити домагання, щоб їх переселили на більш надійні парцелі, а як ні, домагались звороту своїх первісних земель у Манітобі. Щоб заспокоїти лямент і тиск, фір-

ма переселила їх на південь від Сіймор Арм до Гриндрод, задаткувавши перші рати оплат цих земель. Ці трансакції були переведені фірмою Seymour Arm Development Company Limited, що була заінкорпорована в Вінніпегу 7-го грудня, 1921, з результатом, що наші переселенці потратили землі в Сіймор Арм, залишилися без грошей і довгах за нові посілости в Гриндрод. Ця фірма проголосила банкрутство в 1925—1926 роках.

Андрій і Васирина Барани з дітьми на новій парцелі в Гриндрод на фоні дерев, що давали їм захист поки побудовано помешкання. Andrew and Wasylyna Baron with their children (formerly of Tolstoi, Man.) in Grindrod after their transfer from Seymour Arm.

Документ часу

Сталося так, як писав Петро Мельничук п. н. „Про землю в Бритіш Колюмбії“ („У. Г.“, чис. 42, 1922 р.):

Останніми часами появилсь кілька оголошень в Укр. Голосі з Бритіш Колюмбії, заохочуючи Українців з Середньої Канади на землю до Бр. Колюмбії. Я не хочу перечити сим оголошенням ані тим, що заохочу-

ють на мід, якого самі ще доволі не наїлись, та будучи переконаним, що я з 18 літ мого життя в Бр. Колюмбії зазнав і бачив — думаю не зашкодить дещо про сей рай написати.

З гори раджу всім Українцям, що мають фарми на преріях, на яких може і не багатіють, та всеж таки роблять жите, щоби ті Українці радше далше сиділи тихо на своїх фармах, аніж мріяли про рай в Бр. Колюмбії а то ось чому:

Ся провінція хоч велика і богата на ліси та руду, то на землю плодючу вона убога, а хоч і є де долинами трохи лучшої землі, то вона дуже дорога, і її дуже трудно вичистити з величезних пнів. Коли хто має гроші на вичищене землі і землю виробив і приготував під сад, чи ярину, то й тут ще не кінець лиху. Возьміть на примір десять акрів землі по 50 до 100 доларів за аker нечищену, треба що найменше 50, а то навіть 150 дол. (часом і більше) щоби оден аker виробити і приготувати до саду. Потім купити щепи, а за них треба добре платити і засадити сад, який забирає майже половину землі, яку не можна через дерево обробляти. Сам сад не принесе жадної користі через 5 до 7 літ. Через тих 5 до 7 літ треба коло дерева старанно ходити — і що найменше 2 рази до року скроплювати всі дерева, щоби зародки всяких шкідливих комахок винищити — інакше дерево пропаде. Та й на сім не кінець. Коли вже сад і приносить овочі, то продати їх на ринку не можна інакше, хиба в пачках, на яких мусить бути надруковане ваше імя, рід овочів, кляса а все те багато коштує. За першу клясу сяко тако варт говорити. А коли ще попаде добрий рік і овочі зародять добре, тоді хоч сять та плач на свій дурний розум.

Та може дехто скаже, що без саду обійде ся — а буде заніматись огородиною. Тут те саме лиху. В більших містах Бр. Колюмбії (а є їх дуже мало, бо можна на пальцях одної руки почислити) Хінці за пів дармо продають і прокормлюють жителів міських своєю огородиною. Там трудно що продати. А знаєте, що помідори, огірки, ягоди і проче довго переховати трудно і коли на него нема збуту, або коли огородину добре зародить, тоді або все безрогам, або на гній, викинете. Як раз тепер в нас в місточку Нелсон, котре

має 7000 мешканців, стільки огородини, що не то зиску, але навіть за час страчений, щоби її доставити на ринок, навіть і за труд не винагороджують. І куди тут говорити про рай та захочувати людей покидати лучше, де хліб родить ся, який можна без труду переховати, а тут їхати на пні та коротати свої дни на пісочку, який без води — те, що в Африці Сагара.

Може хто мені не повірить, то може переконати ся зі статистики провінціональної. З неї довідаєте ся, що 95% фармерів в Бр. Колюмбії — се жебраки в повнім того слова значіню. За 5 акрів саду з найгіршими будинками треба що найменше дати 2,500 дол., а на тих 5 акрах землі — бувають роки, що 2 гусці не випасуть ся а з чого тоді жити? Знаю тут сотки так званих фармерів-огородників чи садівників, що гроші привезли з Англії. Ті ще якое держать ся бо робити де будь не хотять. Всі інші як не в Сі-Пі-Яра на секції, то на говерманській дорозі — або в тартаках фармують.

Отсе вам, Українці, рай в Бр. Колюмбії. Пять процент з всіх що можуть вижити з землі, а решта по шию в довгах, з яких до гробової дошки отрястись не зможуть. Чи може хтось заперечити, що се не правда? Хто має на се доказ, най докаже. Тож обережно Українці, щоби ще раз не приходилось оплакувати свої гірки дни в сих нещасних горах.

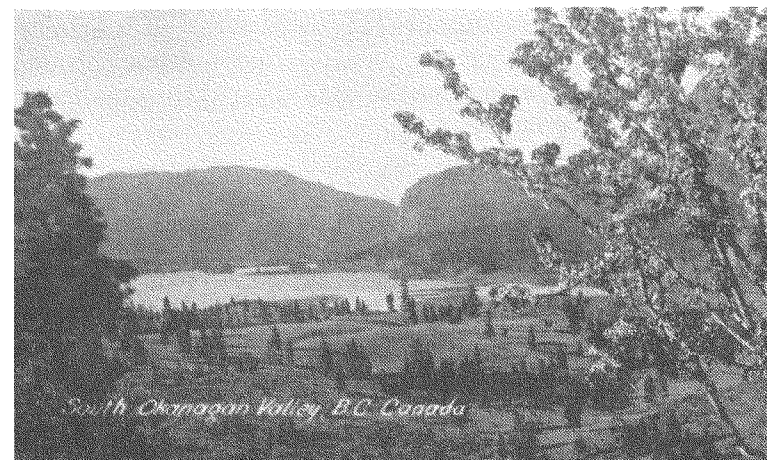
Сподіюсь, що сих кілька стрічок вистарчить тим, що мріяли про Бр. Колюмбію як також тим, що приобіцюють золото другим, хоч самі його не мають.

Розумна була порада, але для деяких запізна! Ми навмисно навели повністю текст допису пана Мельничука, бо він з'ясовує першу критику нових переселень і дає тверезу аналізу ситуації. Хто знає, чи цей допис-перестороги не врятував деяких охочих міняти свої фарми за нові посілості на Заході. А ті, що запуталися в цій безрадній ситуації, щоб якое вижити почали з дна, як у перших роках прибуття до Канади. Дорослі діти окремих родин порозходились хто куди на заробітки, а малі, замість йти до школи, помагали батькам корчувати й вичищувати землю. В сезоні батьки й діти працювали за безцін у китайців-огородників.

Матеріальні втрати наших людей у цих трансакціях були великі, а що сказати про національно-духові? В Манітобі й Саскачевані вони залишили зорганізовані громади - церкви, народні доми, українські школи й т. п. В Британській Колумбії була пуща. Хто з родин доглянув, щоб діти навчались по-українськи вдома, вони сяк-так опанували українську мову, але мало хто з них мав нагоду навчитись письма. Сьогодні ще можна стрінути дітей й нащадків цих переселенців в різних частинах цієї провінції, що з жалем оповідають про злидні в тих часах й про брак можливості освіти не тільки в українському середовищі, але навіть в державних школах.

ОКАНАГАН СЬОГОДНІ

Оканаганська долина

Так як трансканадійська залізниця свого часу змінила обличчя західної Канади, так побудована в 50-их роках трансканадійська автострада й мережі бічних доріг мали новий вплив на зміну життя, його модернізацію й використання тяжко доступних околиць для модерних потреб, зокрема туризму. В літі приїздять сюди відвідувачі з різних сторін Канади й ЗДА до люксових і менш люксових готелів і мотелів, чи до кемпінгових осередків. А в зимі в горах розвивається лещетарство. Побудовано шалети й є виїзні линвові ліфти.

Оканаганська долина сьогодні це загально приступний рай із прекрасними природними видами, гірським вирізьбленням та іншими цінностями орографії. До цього треба додати культивовані сади, що вкривають узбіччя гір. Кажуть, що на весну, коли сади цвітуть, то це оп'янюючий кольорами й запахом рай. Коли до цього додати лагідний клімат, розмірно коротку зиму, то зрозумілим стає факт, що багато старших віком людей переселюється до таких містечок як Вернон, Келовна, Пентиктон й т. д. По-

чинається нова фаза внутрішньої еміграції українського елемента, але менш заробіткової, більш відпочинкової. Серед нових переселенців переважають емерити з Алберти й Саскачевану. В зв'язку з цим постають і ростуть підприємства, що притягають молодих українських бізнесменів і професіоналістів.

Зустріч з родиною

Приїхавши Сі-Пі-Аром у ночі 30-го жовтня до Салмон Арм, Б. К. треба було мені ще автом їхати 35 миль на південь до містечка Вернон. Цю службу доставляє залізнична компанія пасажиром, бо, як у інших частинах Канади, так і тут, останніми роками бічні лінії залізниці служать тільки тягаровим поїздам. Коли є більша кількість пасажирів, їх обслуговує автобус, як менша — авто. Цієї ночі було нас тільки чотири особи; вийшовши з вагона, ми примістилися в авто, що очікувало нас коло станції. Була вже перша година по півночі й було трохи ніяково їхати в цій порі в невідомі околиці. Перший пасажир, юнак з наплечником й гітарою висів в Ендербі. Мене доведено до залізничної станції в Верноні, а оставша пара старших людей поїхала далі до Келовни.

Коли я висіла з авта в Верноні, я розглядалась довкруги, чи не зустрінуть мене мої кривні. І справді, на велику радість я завважила, що п-во Михайло й Анна Барани чекають у своїм авті. Ми привітались і так я перейшла в їхню добру опіку.

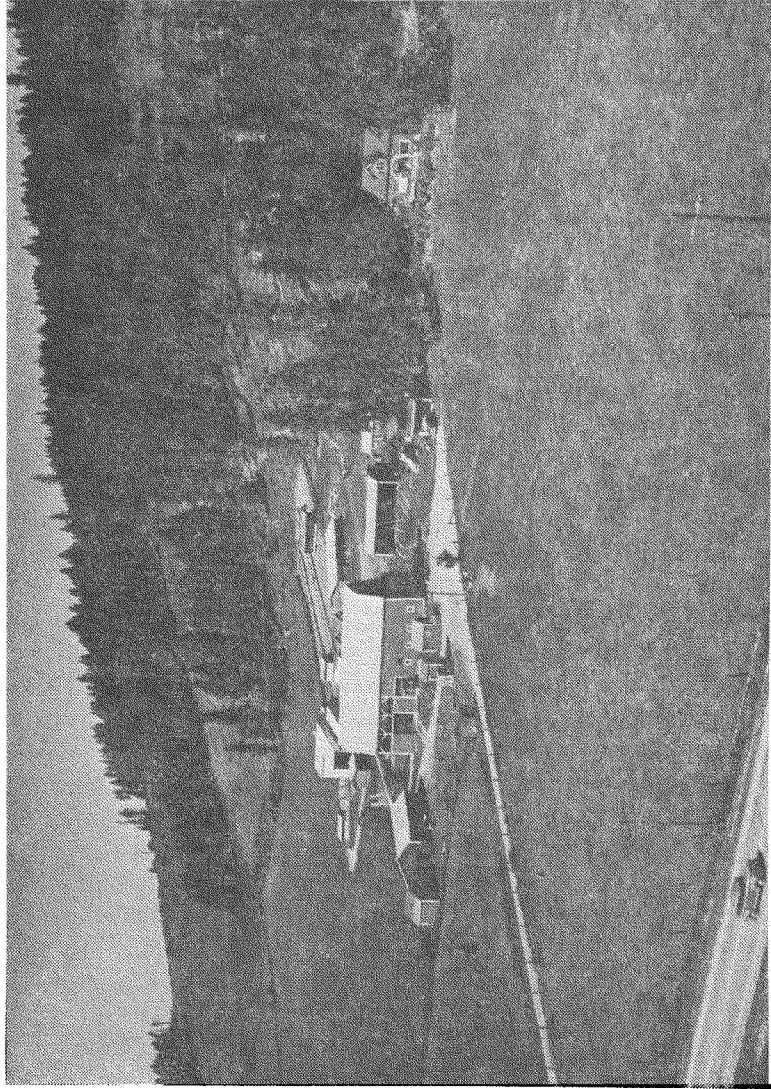
По дорозі освітленого, затишного міста, ми з Михайлом почали пригадувати, що якраз 50 років минає, як ми дітьми попрацали у Вінніпегу в 1921 р. — він з батьками, трьома братами й сестрою виїхав на нове, як тоді здавалось, „краще життя” в Британській Колумбії. Власне, його батько, Андрій Баран (двоюридний брат мого батька, Петра Гаврисишина) був одним із тих, що дались намовити на обмін фарми в Толстой, Ман., на акри в Сіймор Арм. Розчарування, злидні й тяжка праця скоро підкосили здоров'я цього піонера; він помер в Гриндроді 1924 р. і там його поховано. Все залишилося на голові його дру-

жини Василюни (з Кошманів), надзвичайно працювитої й шляхотної жінки-матері.

Як вже згадано, старші діти розбрились в пошуках заробіткової праці. Сам Михайло знайшов її у Трийл, Б. К., у ливарні, зразу як робітник, пізніше, закінчивши курс водопровідництва, працював по фаху аж до спенсіонування. Звільнений нарешті від довголітньої праці, він з дружиною перенісся на стало до Вернон; діти, п'ятеро їх, вишколені улаштувались на своїх зайняттях. Тут, на краю міста, п-во Барани живуть на великій парцелі землі з видами на гори, недалеко озера Оканаган, де, в літній порі можна купатися й розважатися до схочу.

Анна, дружина Михайла, також дитина піонерів-переселенців. Вона походить з родини Спельчинів, що первісно фармерували в Саскачевані коло Йорктону. Так як інші, батьки її мріяли про легше життя в Британській Колумбії; в 1922 р. вони з цілою родиною прибули до Гриндрод. Однак, її мати, що була надзвичайно розумна й бистра, коли побачила цю нещасну місцевість серед гір і озер та злидні українських переселенців там же, заявила чоловікові, що вона там не залишиться. Вертатися назад до Саскачевану було навіть не до подумання! Не було іншого виходу для батька, як голови родини, тільки підшукати в поблиській околиці за більш можливою для фармерування парцелею землі. Таку землю йому пощастило набути в Армстронг.

В перших роках батьки з дітьми тяжко працювали, щоб прочистити її з дерев і пнів. Анна Баран оповідала, що вона, замість йти до школи, мусіла помагати батькові й братам корчувати ліс від 10 літ свого життя. Згодом господарство розвивалося й родина докуповувала додаткові парцелі в околиці. Сьогодні ця посілість зросла до 300 акрів; ними управляють наймолодша дочка Спельчинів Марія разом із своїм чоловіком, Петром Баером. Вони господарують найновішими методами й для цього мають наймодерніші машини. Живуть вони в змодернізованій і вигідній хаті на горбочку парцелі, що була зародком цьо-

САДИБА МАРІЙ И ПЕТРА БАЄРІВ У АРМСТРОНГІ, Б. К. (вид з літака)
 An aerial view of present-day buildings on the farm of Peter Buyer and his wife Mary nee Spelchen, Armstrong, B. C. This section of their holdings is the original parcel of land, purchased in 1922 by the Spelchen family (formerly from Saskatchewan).

го великого й модерного господарства. Хата, як у віночку; обведена високими соснами, кедрми, кущиками, квітами й зеленими травниками. Але найбільша атракція цього обійстя, це види недалеких гір з їхніми вічно мінливими відтінками барв. Я мала щастя гостити два дні в домі п-ва Баєрів, що дало мені багато спокою й естетичної насолоди. Я їм дуже вдячна за це.

Вернон

Завдяки п-ву Баранам і Баєрам я мала можливість оглянути цікаві історичні місця, насолоджуватися чудовими панорамами долини Оканагану й познайомитися з деякими мешканцями. Вони завжди радо послужили мені, коли я цього бажала. Все ж, тому, що я знаходжу приємність в проходах, деякі частини міста Вернону з його атракціями я пізнала самотужки. Наприклад, під час проходу наступного дня мого приїзду, я натрапила на чудовий, з архітектурного боку цікавий, новозбудований розваговий центр з плавальнею, скандинавськими (тепер популярними) „савна” купелями, залами для руханкових вправ та інших розваг. Цей центр допоміг мені уплянувати мій розваговий час, бо він доступний кожному в різних порах дня. Я цю нагоду використала вповні під час мого перебування в цьому місті.

Вернон положений в північному Оканаган між озерами Оканаган, Каламалка і Сван, 330 миль на схід від Ванкуверу, а 343 миль на захід від Калгарі. Згідно зі статистикою міської управи, Вернон із периферіями числить коло 20,000 мешканців. Процентомо їхня приналежність така: британців 53.7%, слов'ян 20.0%, німців 12.8%, скандинавців 9.6%, інших 3.9%. Серед слов'ян переважають українці.

Місто чистеньке з гарними улицями й бульварами. Багато нових будинків, як мешкальних так і бизнесових. Гордістю мешканців є міський центр — Civic Centre — будову якого закінчено в 1966 р., коштом двох й пів мільйонів доларів. Він складається з ратуша, публічної бібліотеки, музею, мистецької галерії та інших установ. Стиль й викін-

чення будинків та зовнішнє оформлення площі скульптурами, фонтаном, квітами й відпочинковими лавами творять надзвичайно атрактивну цілість. Не дивно, що цей комплекс був відзначений як зразковий для сучасних потреб й одержав крайову архітектурну нагороду.

В місті багато крамниць та інших торговельних підприємств, що вдовольняє заспокоюють потреби своїх мешканців. Не бракує тут професійних сил, як адвокатів, лікарів, дентистів і т. п. Одна колегія з технічною програмою навчання першого й другого років університету, вищі, середні й початкові школи задовольняють потреби молоді шкільного віку.

Українці

За британцями найбільша, щодо числа, є група українська. Але, як було згадано на початку цього репортажу, тяжкі піонерські обставини й брак відповідного проводу не були сприятливі, щоб плекати українськість щодо знання мови й свідомости приналежності до своєї групи. Частина нащадків піонерів-поселенців, хоч вважають себе українцями, має трудність з українською мовою. Це й причина, чому мало із них читає українські часописи чи книжки. Інші зовсім відчужилися.

У Верноні є дві традиційні українські церкви — католицька й православна. Останніми часами парафіяни католицької церкви поділилися на тлі календаря. Ті, що хотіли реформ і нового стилю календаря відійшли від неї; вони тепер гуртуються в піонерській церкві, що була збудована на садибі вже покійного Костя Щерби і через кілька років була нечинною. Тепер її відновляють, а Богослужби відправляє кожної другої неділі парох місцевої церкви, яку ці парафіяни залишили. Це все, як казали, з благословенням церковної влади.

Світські, чи радше секулярні організації, гуртуються при Народнім Домі у Верноні. Колись тут діяв відділ Комітету Українців Канади, але він перестав існувати. Хоч деякі організації розв'язалися, а інші не проявляють давні-

ЧЛЕНИ ЕКЗЕКУТИВИ КЛЮБУ УКРАЇНСЬКИХ ПРОФЕСІОНАЛІСТІВ І БІЗНЕСМЕНІВ У ВЕРНОНІ

Сидять зліва направо: Петро Баер, голова, Роман Крипякевич-Крипс, предсідник програмового комітету; стоять зліва направо: Павло Малиш, секретар, Василь Палій, предсідник соціального комітету, Іван Кокольський, перший заступник голови. На знімці немає: Степана Юзика, касієра, членів контрольної комісії Івана Дідюра й А. Липчука, й директора Н. Капіцького.

Executive members of the Ukrainian Professional and Businessmen's Club, Vernon.

шої діяльності, зорганізування в 1970 р. Клубу Українських Професіоналістів і Бізнесменів треба вважати за позитивне явище. Признання в організації цього клубу належить п. І. П. Світикові з Калгарі, Алберта, невомному працівникові, що довгі роки працює в різних ділянках громадського життя й заохочує до цього інших.

Цю нову організацію очолює підприємчивий і енергійний п. Петро Баер з Армстронг. Клуб є відділом всеканадської федерації з централею в Вінніпегу. Гуртуючи українців незалежно від їхніх віровизнань чи політично-партійних приналежностей, клуб тепер числить 29 чле-

нів, що репрезентують 12 різних професій і бізнесів. Коли взяти під увагу, що в цій околиці нараховують поверх 4,000 українців, з них поважне число професіоналів і підприємців, то це невелике число. Але є надія на майбутнє. Деякі члени цього клубу не тільки мають великі успіхи у своїх власних підприємствах, вони, як громадяни цієї країни, вносять свій вклад у загальне життя суспільства. Вони є активними в різних професійних і добродійних організаціях і беруть значну участь у політичному житті. Прикладом може послужити голова, п. Баєр. Він був членом муніципальної Ради 14 років: у виборах у грудні 1971 р. його вибрано радним (алдерманом) округу Спалумчін (Spallumcheen).

Під час мого перебування в Верноні відбулася вечеря-збори Клубу 6-го листопада в залі Народного Дому, на які були запрошені жінки членів і гості. Звіт голови, пана Баєра, як делегата на Конгрес КУКа й на збори Федерації Клубів у Вінніпегу був головною точкою програми цього вечора. Мене попрошено дати доповідь на вільну тему.

Пан Баєр подав обширний звіт про хід Конгресу, його ділові й розвагові аспекти, присвячуючи окрему увагу важливішим справам, що були дискутовані й рішені Конгресом. По звіті були деякі запити й вив'язалася дискусія. На маргінесі цього звіту й дискусії ще раз виявилось, що помимо недотягнень у діяльності й недосконалості структури КУКа, Конгреси мають притягальну соціяльну силу. На них українці з різних сторін великої Канади мають можливість увійти в контакт одні з другими, а ці контакти підсилюють їхню етнічну цілість; в такому середовищі вони відчують специфічну ідентичність, про що так багато говориться останніми роками на різних з'їздах і конференціях. Без сумніву елемент український динамічний, а особливо молоде покоління, що шукає нових шляхів себе-вияву; тому українцям у Канаді не вистачає випадкових провідників, що їх висувують поодинокі „складові” організації; натомість треба людей з візією, дійсно Богом обдарованим талантів, щоб давали напрям, відповідаючий сучасним вимогам і потребам.

У своїй доповіді я обмежилась до вражень із життя у Верноні й околиці так, як я його оцінила за короткий час мого перебування там. Хоч Клуб має свою програму діяльності, але тому, що він ще на початках свого розвитку, він не зміг виявити вповні потенціалу; я звернула увагу на деякі справи над якими члени повинні застановитися. Ось кілька моїх завваг:

Відвідуючи міську публічну бібліотеку, я завважила велику кількість українських книжок, однак, коли я почала їх переглядати, вони майже всі були советської продукції, включно з Українською Енциклопедією в 18 томах. Коли я звернула увагу бібліотекарці, пані Венді Стівенс, що повинен бути балянс і поруч них повинні бути книжки видані в Канаді та інших західних країнах, вона сказала, що ніхто з персоналу не знає української мови й вони не були свідомі цього. Через брак знання мови ці книжки навіть не скаталоговано, хоч їх часто випозичають старші віком читачі. Пані Стівенс заявила дальше, що Бібліотека дуже радо буде кооперувати в цій справі з місцевими українцями, якщо б такі охотники й дорадники зголосилися. Вона навіть охочо постарается про книжки на бажання читачів, але таких домагань вони досі не мали. З англійських книжок з українською тематикою у бібліотеці тільки шість; коли бібліотекарка довідалася, що я є авторкою одної з них (*The Ukrainians in Canada*), вона зразу принесла книжку, щоб я її підписала. Тому, що кожна бібліотека має раду директорів, конечно, щоб хтось із українців входив до неї, але це мусить бути людина, що сама багато читає, стежить за новими виданнями й могла б допильнувати, щоб управа замовляла рекомендовані книжки. Треба пам'ятати, що податки всіх міщан фінансують бібліотеку, отож, чому українцям не користати з цього привілею.

Дуже важливою і пекучою справою в Верноні є навчання української мови. Це не є проблема одної чи другою Церкви чи організації. Коли українців є коло 20% в цьому районі, вони могли б домагатися, щоб навчання від-

бувалося в державних школах так, як це вже практиковано в провінціях Манітоби, Саскачевану й Алберти. Клюб, як провідна верства нашого суспільства, міг би дати ініціативу в цьому ділі. Для цього треба допомоги наших педагогів і громадських діячів. Не зашкодило б заложити вечірні курси для старших. Але поки ідея курсів у державних школах буде зреалізована, повинна існувати українська школа з кваліфікованими учителями. Боляче дивитись на наших дітей, що, без найменшого сумніву здібні, виростають без знання української мови.

Накінець я підкреслила, що Клуб Українських Професіоналістів і Бизнесменів має всі дані стати провідною верствою нашого суспільства, якщо він буде свідомий своїх завдань й поведе свою роботу в цьому напрямі.

Гутірка по зборах дала мені можливість познайомитися з присутніми громадянами. Було приємно, наприклад, зустріти п-тво Івана й Марію Луприпів, що давніше закупили готель покійного А. Романюка в Рівертон, Ман., і там провадили це підприємство кілька років. По продажі його вони купили мотель над озером Каламалка в Верноні.

Вечірка закінчила моє перебування в цій місцевості. Другого дня вранці я попрощалася з ріднею, Михайлом і Анною Баранами, подякувала їм за „хліб і сіль” і за все добро і в шостій год. рано виїхала автобусом „Грейгавнд” в дальшу дорогу до Нью Вестмінстер, передмістя Ванкуверу.

ДАЛЬШЕ НА ЗАХІД

Вернон ще був оповитий темрявою ночі, коли ми виїжджали раненько в неділю, 5-го листопада, в напрямі Келовни, Пентиктон, Говп... Одначе, скоро почало світати і мені було цікаво й приємно вперше оглядати природно-рожні околиці.

Коли автобус зупинявся в містечках, деякі подорожні висідали, а нові напливали. В Пентиктоні присіла коло мене місцева жінка. В розмові з нею, я висловила своє здивування ранньою зимою в цих садівничих околицях, особливо здивував мене сніг, що покрив не тільки гори, а навіть деякі долини з овочевими деревцями. Вона відповіла, що це не є звичайне явище у цій порі. Нормально зима тут починається коло Різдва. За те, продовжувала вона, у них було чудове літо й осінь — ідеальне для тих, що купаються в озерах або розкошують на пляжах. А в Манітобі цьогорічне літо було навпаки, запримітила я. Особливо вікенди були неможливі — холодні й переважно дощові. Навіть у м. липні треба було ogrівати хати, а відкриті коминики в літніх котеджах над озерами немилосердно пожирали все, що було до палення; добре, що в Манітобі ще дерев не бракує, особливо в таких ресортових околицях, як Вайтшел та інших.

Десь коло полудня ми в'їхали в ланцюг надбережних гір — чим дальше в глиб, тим більше снігу. Незважаючи на нього і круту дорогу, автобус мчав вперед і здавалось, що везе нас у казковий світ. Біло-сніжне таємне довкілля навіть зачарувало мене, манітобку, з провінції, де снігу не бракує доброго пів року. Найбільше захоплювали мене смереки, що зустрічали нас одна за одною, обважнілі білим пушистим снігом. Їхні форми розбуджували уяву й здавалось, що це креації мистців-скульпторів, а не твори природи. У цьому чарівному довкіллі час швидко проходив. Ми й не зчулися, коли автобус почав спускатися у низ до морського рівня, лишаючи гори за нами. Сніг поступово зникав, а виїхавши з Говп, не лишилося по ньому і сліду. Повітря було м'яко-вогке. Вже смеркало, коли ми добилися

до автобусової станції в Нью-Вестмінстер. Там чекали на мене повідомлені наперед о. П. Блажук, настоятель Української Греко-Православної Церкви в Валеї-Сирей, і секретар громади, п. С. Лебедович.

Валеї-Сирей

Моя візита в цій місцевості, одній з багатьох периферій Ванкуверу, мала бути більш ділова, як гостинна. Українська православна церква Успіння Пресв. Богородиці в Валеї-Сирей відзначувала своє 25-ліття в 1971 р. Крім святочно-ювілейних імпрез, що були завершені в вересні цього року, громада рішила видати ювілейну книжку, друковану в Видавництві Тризуб у Вінніпегу. В цій справі треба було узгодити деякі подробиці з о. настоятелем і Ювілейним Комітетом. Отож я рішила використати моє перебування в Британській Колумбії для полагодження цього діла. Але попавши в таке мило й гостинне товариство, я вважала зовсім натуральним з'єднати ділові справи з особистими.

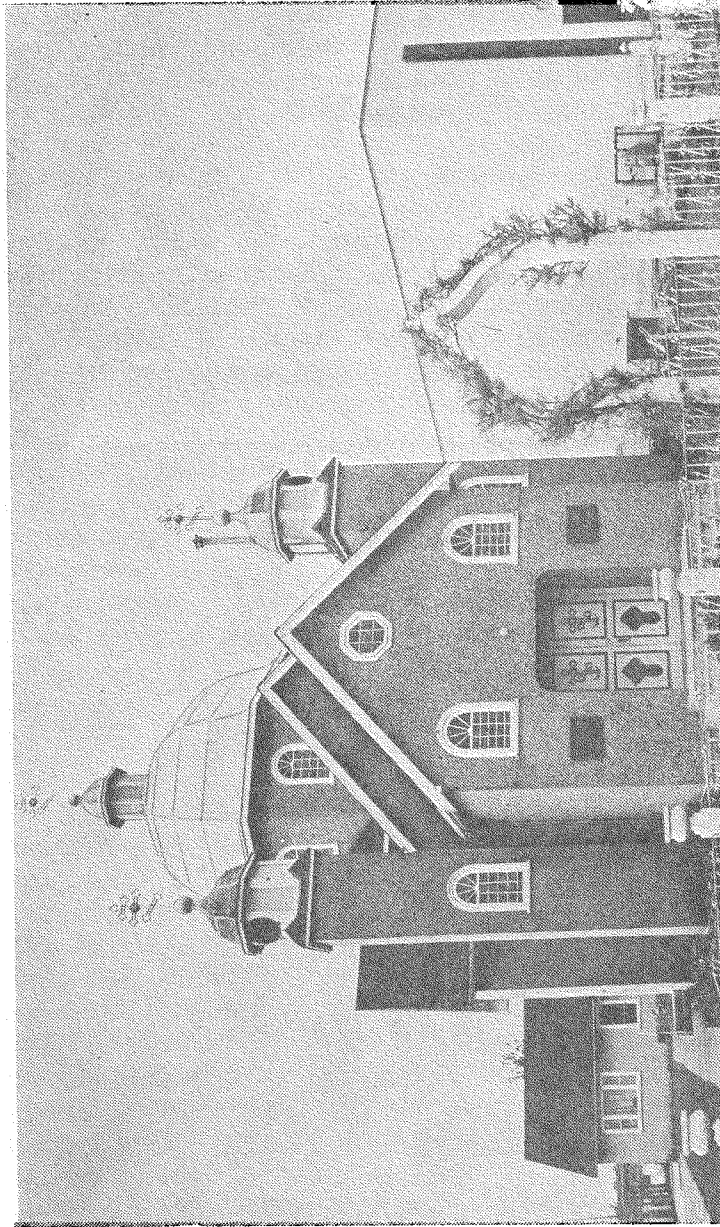
Почалося з вечері в домі о. Петра й пані добродійки Блажуків, на яку були запрошені також бувші манітобці, а тепер передові члени громади, п-во Степан і Марія Боднарчуки й п-во Семен і Марта Лебедовичі. По цілоденній їзді автобусом було приємно відсвіжитися й підкріпитися в теплій родинній атмосфері. Пані добродійка своєю лагідно-соняшною персональністю й зразковим господарюванням надає відповідний тон не тільки своїй власній родині, а цілій громаді; ця атмосфера й уділяється принагідним гостям, в тому й мені. Дочка Маруся, студентка Університету Британської Колумбії в Ванкувері, й малий Петрусь мило-товариські. Парафіяльна хата хоч скромна, але із смаком прибранна; все ж велика бібліотека отця пароха, українські вишивки й ручні вироби, як також розкішні хатні рослини (спеціальність господині дому) віддзеркалюють духовість, особисті зацікавлення й замилування цієї гарної сім'ї.

Ми смачно повечеряли, поговорили й я довідалася, що для мене приготовлено приміщення в домі п-ва Боднарчуків. Вони кілька років тому виїхали з Вінніпегу до Сиррей, нібито на заслужений відпочинок. Але творчі й працездатні одиниці бездільно не можуть жити. Вони активно включилися в церковно-громадське життя, а пана Боднарчука вибрано головою Церковної громади. Мені було приємно довідатися, що пані Боднарчук близька родичка відомої в Канаді, вже покійної, громадської діячки Марії Адамовської. поза цим авторки споминів й статей. Затишна атмосфера дому п-ва Боднарчуків дала мені можливість приготувати матеріали для дискусій вже згаданої пропам'ятної книжки. Увечорі відбулося плянове засідання. Ми докладно обговорили технічний бік видання й в мене створилося приємне враження про діловість людей, що взяли за цю справу. Як і в інших випадках виявилось тут, що в наших громадах у Канаді є багато доброї волі закріпити своє минуле в пропам'ятних книгах, все ж відчувається нестача редакційних сил. І тут я відчула, що наша конференція була корисна для обох сторін: для громади й для Видавництва Тризуб.

Коли йде про саму громаду, то на основі призьбраних матеріалів можна про неї подати такі дані:

Початком вона сягає 1946 р. Її спорадично обслуговували різні священики до 1955 р., а тоді прибув сталий парох, о. Олександр Костюк. Теперішній настоятель, о. Блажук, перейняв душпастирські обов'язки в 1962 р. Кінець 60-их років позначився небувалим досі зростом членів й майном громади. На це вплинули не тільки діти, внуки й родини первісних членів, але й постійне переселення українців з Манітоби, Саскачевану й Алберти, або т. зв. внутрішня еміграція, про яку була мова на початку цього репортажу.

При громаді існують побічні організації: Недільна й Рідна школи; молодші й старші відділи Союзу Української Молоді в Канаді; відділ Союзу Українок Канади й інші. Заходами п. Кліма Боярчука започатковано в 1956 р. бі-

КОМПЛЕКС ЦЕРКОВНИХ БУДИНКІВ ГРОМАДИ: зліва резиденція священника, справа нова простора аудиторія в якій розміщені класи Української Школи.

бліотеку, яку постійно збагачується новими виданнями. Пан Боярчук не тільки є її ініціатором, а й постійним бібліотекарем. Крім особистих грошових пожертв, цей любитель друкованого слова вкладає дуже багато систематичної праці й посвяти; він сам опрацює книжки, каталогізує, доглядає їх й обслуговує читачів.

Дуже сприяла ростові цієї громади будова великої аудиторії в 1964 р. в сусідстві церковного будинку. Тут льокуються Недільна й Рідна школи й всі інші вище згадані організації; відбуваються соціальні імпреди, концерти, обіди й т. п. Крім цього аудиторію винаймають різні не-українські організації й установи для своїх більших імпред; це приносить великий зиск громаді й допомагає фінансувати працю у всіх ділянках церковно-громадського життя.

В загальному я пробула в Валей-Сирей не цілих три дні, познайомилася з життям, з людьми, які мене щиро приймали, а п-во Боднарчуки навіть повезли мене на оглядини славного побережжя Вайт Рок, відому пляжу й резиденційний дистрикт.

У вівторок, 7-го листопада, я попрощалася з добрими людьми й виїхала з цього симпатичного осередку українського життя в дальшу дорогу.

„РУСЬКА ТРІЙЦЯ” НАД ПАЦИФІКОМ

В протилежність до загально прийнятої opinii, що в історії українського руху була тільки одна „Руська Трійця” в першій половині 19-го століття: Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич і Яків Головацький, я ствердила, що тут над Пацифіком існує подібна „Трійця” з якою зв’язане українське відродження в цій частині Канади: Петро Мельничук, Форвин Богдан й д-р Михайло Гуцуляк. Всі три належать до трьох хвиль іміграції, по-різному вкорінювалися в новий терен і кожний з них вніс свій специфічний вклад у його розбудову.

Петро Мельничук

Сеньор між ними, Петро Мельничук, це один із перших піонерів - поселенців у Британській Колумбії, що відіграв поважну роль в розвою громадського життя в цій провінції. Був він і унікальним піонером у публіцистичній ділянці, коли в перших декадах цього століття приходилося йому самотужки писати в англійських часописах про справи, що торкалися української проблематики. У тих часах канадське суспільство, навіть у вищих сферах, не мало поняття про українців і їхні аспірації й не раз треба було спростовувати речі, які появлялися про них у цих публікаціях. Пан Мельничук писав і до українських часописів, коли виринали потреби, як вже було згадано на початку цього репортажу; ця стаття виявила, що він зразу розкусив твердий горіх внутрішньої емі-

грації й не раз треба було спростовувати речі, які появлялися про них у цих публікаціях. Пан Мельничук писав і до українських часописів, коли виринали потреби, як вже було згадано на початку цього репортажу; ця стаття виявила, що він зразу розкусив твердий горіх внутрішньої емі-

грації й з’ясував цілу ситуацію так як він її бачив („У. Г.”, чис. 42, 1922 р.).

Цей вельмизаслужений діяч народився 16-го червня, 1882 р., в селі Василів, повіт Кіцмань на Буковині. Були причини, що заставили рішучого юнака залишити рідні сторони й виїхати до Америки; одна з них досить оригінальна, що проявилася ще в дитячих роках і свідчила вже тоді про його інтелігентність і жадобу побачити і пізнати „інший” світ.

У своєму споміні „З Черновець до Ванкуверу”¹ п. Мельничук згадує одну лекцію з географії в Черновецькій гімназії; його учитель, м. ін., говорив про праліси західнього побережжя ЗДА й Канади, в яких „знаходяться дерева поверх 1,000 літ віку, що висотою перевищують вежу Айфля у Парижі, а об’єм пня сягає понад сто метрів. Потім додав... що такі дерева знаходяться в міському парку міста Ванкуверу”. На молодого учня лекція зробила враження до тої міри, що він на цілу клясу вигукнув: „І я ті дерева побачу”. І він таки їх побачив! Приїхавши до Нью Йорку 29-го грудня, 1902 р., через різні іміграційні затримки, він прибув до Сіятел аж 25-го січня наступного року. Із Сіятел він приплив малим кораблем до Ванкуверу. Тут він спинився пару днів і побачив вимріяний парк, але він не був таким яким він його уявляв: „У своїй уяві бачив справжній парк такий як знав в Чернівцях а тут побачив здоровенний ліс, а дорога виложена кедровими колодами. Цією дорогою пішов до парку, кілька разів падав і потовк собі коліна... Знов бачив той самий (Стенлей) парк 1907 року. Це вже був зовсім інший вигляд парку. По дорозі, замість колод, був виложений хідник з дощок. Але квітів тоді ще не було...”

По зупинці у Ванкувері молодий поселенець з Буковини виїхав до старшого брата Василя в Нелсон, Б. К. Тут він почав працювати на секції в Сі-Пі-Ара, а в скорому часі став форманом в цій залізничній компанії в Савт Слокен, Б. К. У 1913 р. він одружився з учителькою Євгенією Жу-

ковською, що також походила з Буковини, і на цьому місці вони прожили до 1927 р.

Перебуваючи далеко від українських середовищ, п. Мельничук слідкував за українським життям через часописи й відповідно реагував на його прояви. Він фінансово піддержував українські установи, навіть економічні, такі як „Народну Кооперативу” в Вегревил, Українську Елеваторну Спілку в Вінніпегу, та інші, що, як відомо, одна по одній пізніше побанкрутували. Він піддержував Канадійський Горожанський Комітет, що був попередником Комітету Українців Канади, Інститут ім. П. Могили, та інші народні установи.

Коли сім'я Мельничуків виїхала з Савт Слокен у 1927 р. й замешкала на стало у Ванкувері, тут п. Мельничук всеціло віддався громадській роботі. Його добрий приятель, п. Ф. Богдан, дуже гарно описав його діяльність, яка заслуговує уваги:

П. Мельничук може більше, як хто інший, вложив багато праці в розвій громадського життя у Ванкувері та околиці. Початково майже весь свій час посвячував Взаємній Помочі, Народному Домові, а там церковній громаді. Дуже часто приходилося йому транспортувати камінь, або пень, потрібний до устаткування сцени. Крім того, що він дуже багато працював для різних товариств, він часто помагав нашим людям порадами в різних справах. Це були часи, що не кожний мав змогу в потребі знайти адвоката, щоб йому порадив, чи написав відповідне письмо, або прохання. Всі такі справи полагоджував п. Мельничук за дуже малу винагороду, або й по більшій часті даром. Нераз ще й докладав свої гроші, бо з потребуєчим їхав до того чи іншого уряду, бо багато наших людей не знали англійської мови. Ця людина дуже точна у всьому та солідна. Він чесно прожив такий гарний вік і таких людей в нас мало. Віримо, що ванкуверська громада його не забуде...²

¹ Бритійська Колумбія і українці, Взаємна Поміч, відділ ч. 20, Ванкувер, 1957, стор. 72 - 75.

² Українська книжка і її початки в Британській Колумбії, Бібліотека Взаємної Помочі 20-го відділу, Ванкувер, 1968, стор. 37.

Євгенія Мельничук

Коли через старший вік наш сеньйор мусів припинити активність у церковно-громадському житті, він не покидав улюбленої праці коло квітів у своєму городі в західньому Ванкувері, де він живе з дочкою Галею. Дня 17-го листопада, в товаристві пана Богдана, я відвідала цю родину. З одного боку це була сумна візита, бо дня 15 жовтня, 1971 р., померла його дружина, а сам пан Мельничук терпить на прогресивну склерозу, що сильно відбилася в ногах. А з другого боку було приємно, що умово й духово він свіжобадьорий. В розмові при чаю створилося враження, що це молода людина з ясным і логічним думанням. Так і хотілося б провести з ним кілька днів чи тижнів, щоб більш довідатися про його історію, а теж про історію українського життя в Канаді, якого він не тільки був свідком, але й співтворцем. Хоч коротка, ця візита вбилася мені в пам'ять й я шкодувала, що через далекі канадські віддалі не можна стрічатися з цією людиною частіше.

Форвин Богдан

Пан Богдан належить до так званої другої української іміграції в Канаді й так, як для його попередника, Петра Мельничука, Британська Колумбія була його первісним і сталим місцем осідку в цій країні. Він і його дружина Марія дуже багато причинилися до розвитку українського громадського життя над Пацифіком, але найбільш імпозантний вклад пана Богдана в ділянці бібліотекарства й архівів. Не буде пересадним, коли скажемо, що в цьому аспекті цей справжній любитель книжок є неперевищений серед українців Канади. І тому варто пізнати ближче цього невтомного, а рівночасно скромного діяча, бо хто не знає подробиць його життя й діяльності, не повірив би в те, що воно ще з малих літ було таке барвисте, пригодницьке й творче.

Ф. Богдан народився 20-го квітня, 1900 р., в селі Підзахариче, повіт Вижниця на Буковині. Його батько був дяком; батькове руссофільство було сильне до того ступня, що він свого сина післав до школи у Вижниці тільки тому, що сільський учитель був українець. По цім молодий Богдан був два роки учнем бурси в Чернівцях, а коли власті розігнали студентів і закрили цю інституцію, батько віддав сина до бурси Качковського в Бучачі.

Вибух Першої Світової Війни перекреслив всі дальші пляни й примусив молодого студента вернутися до рідного села; це відбрало йому можливість закінчити „відділову” школу. Батько був арештований першого дня війни; він і помер в таборі „ненадъожних” в Талегофі 24-го лютого, 1915 р. Завдяки доброму сільському парохові о. Калинчукові молодий учень продовжував студіювати в нього приватно. Але й тут йому не пощастило; студії пришлося йому перервати й іти служити в австрійській армії на італійський фронт. Опісля слідувала праця в міліції на Україні, а остаточно знову служба в румунській армії аж до виїзду до Канади. Молодий імігрант приїхав 24-го лютого, 1924 р., до Ревельстоку, Б. К.; тут дістав роботу на залізничній секції в Сі-Пі-Ара.

По роковій праці на секції, п. Богдан використав свої вакації на виїзд до Ванкуверу. Місто йому дуже подобалося. По двох місяцях він повернувся до нього з своєю матір'ю й замешкав тут уже на стало. Перша його праця у Ванкувері була, як він висловився, „шуфлею” при будові, але вона не тривала довго. Ще того самого року він працював шість місяців кухарем на кораблі в Алясці й Юконі. Повернувшись до Ванкуверу, він взявся до бізнесу й провадив малий ресторан, використовуючи вільний час, переважно вечорі, на учащення на технічні курси. Якийсь час працював при теслярстві, пізніше сконцентрував свою увагу на малярстві й декорації будинків. В цій ділянці він провадив своє власне підприємство 12 літ. В 1961 році він рішив зліквідувати своє підприємство, як він висловився, „для відпочинку”. Але відпочинок в його розумінні був на те, щоб віддатися всеціло таким працям, в яких він находив найбільше задоволення й які приносили багато добра всій спільноті.

З приїздом до Ванкуверу в 1925 р., Ф. Богдан включився в громадське життя, але єдине тоді існуюче Товариство „Просвіти” його не задовольало з різних причин: брак відповідної програми праці й ясних цілей; мало національно свідомих членів й занадто ліві (большевицькі) інклінації деяких із них й т. п. Він не бачив будучности для цього товариства й сумнівався в його можливість задоволити національно-культурні потреби нових поселенців. Занепокоєний таким станом, він старався увійти в контакт з іншими організаціями в Канаді, щоб допомогли свідомішим членам товариства провадити українську роботу. Єдина всекраєва організація в Канаді в тому часі була Товариство Взаїмна Поміч, що мала на цілі „не лише нести моральну і матеріальну поміч своїм членам в разі потреби... а також... плекати між членами товариства милі згадки про Україну та причинитися до того, щоб вони вчилися і знали її історію, літературу, музику, мистецтво, традиції, звичаї... До товариства можуть належати українці різних політичних і релігійних поглядів, крім комуністів”.

Марія і Форвін Богдани

На думку п. Богдана, в тодішніх обставинах Взаїмна Поміч давала кращу можливість провадити народну працю. Отож, в порозумінні з деякими членами „Просвіти” і з відповідною підготовкою, він скликав збори 13-го липня, 1927 року, на яких зорганізовано відділ Взаїмної Помочі у Ванкувері. До нього зразу приступило 12 членів; відділ очолив Петро Жарий, а Ф. Богдан став секретарем.

Із зорганізуванням відділу Взаїмної Помочі національно-культурне життя на терені Ванкуверу почало оживати. Зорганізовано драматично-співацький гурток, заряджено доповіді на різні теми, відбувалися різні соціальні гутірки, що зближували членів й притягали нових. По кількох місяцях, дня 10-го березня 1928 року започатковано бібліотеку „для кращого провадження освітньо-культурної праці”. Ф. Богдана назначено бібліотекарем, але маючи досвід з бібліотекою Т-ва „Просвіти”, а саме, як там „зникали” книжки, він прийняв це становище на певних умовах із застереженням, що як ці умовини будуть нарушені, він зрештою з цього обов’язку.

З цим становищем почалася дійсно подиву гідна бібліотечна кар’єра п. Богдана, що може бути прикладом для не одного дипломованого й професійного бібліотекаря з

тою різницею, що в додатку до прецизности в упорядкуванні й каталогізації, він найбільше причинився до росту книгозбору. Він сам жертвував великі суми грошей на закупно книжок і закликав до цього інших. Як один з прикладів у зв’язку з цим, цікаво відмітити, що Богдан був представником „Українського Голосу”. Належне йому комісове за зібрані передплати він брав книжками для своєї улюбленої бібліотеки. В часі писання цього репортажу минає 44 роки від часу, коли Богдан прийняв ці функції й на своєму становищі він і сьогодні працює з таким самим запалом й любов’ю, як у минулому.

Історія цієї бібліотеки, як і бібліотек інших організацій, що приміщені в залі У. Г. П. Церкви в Ванкувері, включно з архівами, прекрасно висвітлені в публікації „Українська книжка і її початки в Британській Колумбії” (видано заходом Бібліотеки Взаїмної Помочі 20-го відділу, Ванкувер, Б. К., 1968 р.). Тому ми не думаємо йти в подробиці їхнього розвитку. Все ж варто згадати, що ці бібліотеки мають тепер разом коло 7,000 томів, багато з них рідкісних видань, всі оправлені. Цей комплекс бібліотек постійно доповнюється новими виданнями. Важливим є й те, що бібліотеки є чинні й обслуговують всіх, що користають з книжок чи архівних матеріалів. Останніми роками почали користати з них дослідники, між ними студенти університетів. Одне слово, вони не є мавзолеєм на сховище книжок, як недавно один літературний критик окреслив нечинні бібліотеки (на жаль, такі „мавзолеї” існують при деяких наших установах). Бібліотеки в Ванкувері живі й постійно розвиваються. Це все завдяки невтомному Ф. Богданові, що почав велике діло з кількома примірниками. І тут пригадується влучний афоризм: дайте великій людині малу справу, вона її розвине до висот, дайте велику справу малій людині, вона, як не знівечить її, то знищить!

Поза бібліотечними й загально громадськими справами останнім часом п. Богдан працював над словником українських прізвищ у Канаді. Він зібрав і упорядкував за

абеткою поверх 30,000 прізвищ; ця праця готова до друку й вийде заходами Української Вільної Академії Наук у Канаді (УВАН), установи, в якій автор є членом.

Досі ми висвітили постать Ф. Богдана, як послідовну й творчу людину. Одначе, коли взяти до уваги його цілісне життя то немає сумніву, що до його працездатности, рівноваги й спокою багато причинилася його дружина Марія. Хоч вона народилася в Канаді (в родині Яцькових у Брендоні, Ман.) і виросла в інших умовах, як її чоловік, то скоро адаптувалася до інтересів, замилювань і праці чоловіка. Вона стала йому подругою життя, допоміжницею у щоденних справах і турботах. І у висліді треба стведити, що рідко можна стрінуги подружжя, щоб було таке згармонізоване як їхне.

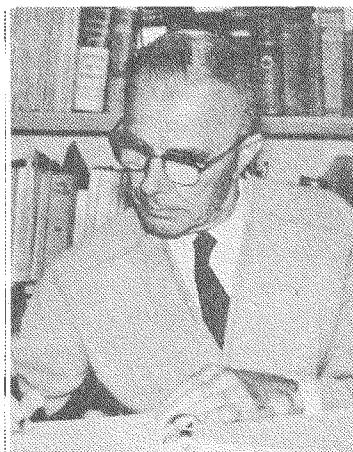
Під час мого перебування в Ванкувері п. Богдан був моїм чичироне і возив мене своїм автoм куди було потрібно. За те кожного вечора я проводила час у товаристві їх обох. Власне ці вечорі дали мені можливість пізнати ближче цю ідеальну пару. Повечерявши, ми переходили до вітальні, де при вогнику у відкритому коминку ми розмовляли до пізної ночі. Вони мені оповідали про різні подробиці свого життя й своїх знайомих, при нагоді ми оглядали альбоми зі знімками й різними пам'ятками, як програмки, летючки, вирізки з часописів то що. У них велика приватна книгозбірня й архіви, які приміщені на полицях, що займають цілу стіну кімнати від стелі до підлоги. Ці матеріяли це унікальна документація минулого п-ва Богданів так у громадському житті, як і у приватному.

Треба згадати також, що вони любителі подорожей в ближчі й дальші околиці, а то й континентів. Для них подорожі не тільки приємність і зміна, але й велика школа життя. Вони подорожували й на Аляску й на Флориду, а недавно відбули „прощу” на Україну. Здається, що п. Богдан був першим українським туристом на північному крузі канадської Арктики; цю прогульку він відбув разом з членами Канадського Клубу в літі 1971 р. З усіх цих мандрів залишилися світліни й про кожну з них вони обое

могли б розказувати, розказувати до пізної ночі. Деякі подорожі п. Богдан закріпив у формі репортажів і вони були надруковані в „Українськiм Голосі”.

Д-р М. Гуцуляк влучно схарактеризував цю надзвичайну пару в передмові до вище згаданої книжки: „П-во Богдани в особистому житті не вибагливі; свій дiм провадять скромно, але за те яке там духове багатство і порядок, варто бачити...” До цього ми додали б, що Богдани зуміли оцінити дійсні вартости життя й знайшли в ньому балянс. Вони багато вложили праці в загальне громадське життя, як також грошевих пожертв, понад \$17,000.00 на різні цілі, але рівночасно вони жили повним особистим життям і можуть сміливо сказати, що не змарнували ані часу ані своїх талантів.

Д-р Михайло Гуцуляк

Третій із згаданої групи українських діячів над Пацифіком, д-р М. Гуцуляк, належить до найновішої хвилі української іміграції в Канаді. Як багато інших „новоприбулих” після Другої Світової Війни, він приїхав, як висококваліфікований спеціаліст у географії й історії з виразним науково-дослідчим профілем. Його кваліфікації в цьому напрямі проявилися в двох публікаціях в українській і англійській мовах про визначного українського дипломата 19-го сторіччя, Петра І. Полетику.

В передмові до українського видання цієї монографії п. н. **Українець — співтворець кордонів Канади й Америки**, проф. Яр. Рудницький оцінив її так:

Праця д-ра М. Гуцуляка... важлива з двох причин. Поперше, вона воскрешає з забуття одного з визначних державних мужів початку 19-го сторіччя, що їх видала козацька Україна. Подруге, вона з'ясовує ролі Петра Івановича Полетики в міжнародній дипломатичній акції, що в висліді довела до заключення двох білятеральних міжнародних договорів — одного в 1824-ому році між Росією й Сполученими Штатами Америки, й другою в 1825-ому році між Росією й Великою Британією. Обидва договори торкалися міжнародноправного статусу території, що тепер відома під назвою „Британської Колумбії” — від 1871 р. однією з провінцій Канадської Федеративної Домінії та Юкону.

Праця д-ра Гуцуляка синтезує вперше в українській мові матеріали, що відносяться до Полетики в зв'язку зі згаданими міжнародними договорами...¹

В протилежність до майже виключної мовчанки українців про англломовне видання цієї праці п. н. **When Russia was in America** канадські історики скоро її завважили й оцінили. Отак, наприклад проф. Ричард А. Пірс із Квінс університету в Кінгстоні писав, м. ін., у журналі **The Beaver**, Winnipeg, 63/Winter 1971:

Of particular interest is the biographical data assembled on Pierre de Poletica, a little-known figure, of Ukrainian origin, who served as an envoy to the United States and later was one of the negotiators in the deliberations leading to the conventions [of 1824 and 1825 O. W.].

Крім вище згаданих спеціальностей, д-р Гуцуляк проявив себе теж і в етнографії, особливо як колекціонер зразків ручних виробів з таких зон Західної України, як Гуцульщина, Буковина й Снятинщина. Але поки цей заслужений і оригінальний дослідник мав можливість віддатися праці, до якої він надається й в якій знаходить найбільше замилювання, він мусів фізично тяжко працювати в ділянках, що йому зовсім не підходили ані досвідом ані здоров'ям.

Після прибуття до Ванкуверу в 1948 р., д-р Гуцуляк сконтактувався з університетом Британської Колумбії. Університет запевнив йому місце під умовою, що він до року опанує англійську мову. Одначе, щоб дати можливість своєму синові студіювати на тому ж університеті, він зрезигнував із своїх мрій викладати, а почав працювати, як доглядач-сторож (дженитор), зразу в ресторанах, а пізніше в будинку медиків-дентистів. У 1956 р. д-р Гуцуляк взявся до „бизнесу”, набувши на передмісті Ванкуверу газолінову станцію разом із крамницею споживчих товарів. Це підприємство мало успіх, але довгі години й надмірна праця відбилися на здоров'ї власника; він мусів продати його. Прийшлося звільнити темпо заробіткового життя! Щоб забезпечити життєві потреби, він купив реальність, включно з чотиромешканевим домом, який приносить йому „дещо”. З тих прибутків він з дружиною скромно жи-

ве, а навіть, як він висловився, може „купити книжку, ча-сами видати свою, а також платити за прислані речі з краю”.

Звільнений від потреб заробіткової праці, що забирали багато часу й енергії, д-р Гуцуляк всеціло віддався науково-дослідчій діяльності. На наше запитання, що спонукало його досліджувати діяльність Полетики, він сказав, що ще 1959 р. він почав збирати матеріяли до історії українців у Британській Колумбії; в цьому процесі він трапив на гору „Полетика” в праці „Канадійські місцеві назви українського походження” проф. Яр. Рудницького. Ця нотатка спонукала його шукати далше за матеріялами, а коли він натрапив на твердження українства Полетики самими американцями (про нього, як українця, висловився американський державний секретар Джан Квінсі Адамс, пізніше шостий президент Америки), він рішив написати окрему працю про цього визначного дипломата.

У розшуках за матеріялами, д-р Гуцуляк користувався, крім ванкуверських бібліотек (університетської й міської), університетською бібліотекою в Сіятел, спроваджував матеріяли з конгресової бібліотеки в Вашингтоні, з державних архівів в ЗДА й Англії, та філософічного Товариства у Філадельфії. Він навіть звернувся до архіву в Москві, однак без успіху; йому відповіли, що в них немає жодних документів. Ці розшуки коштували автора багато грошей, але, як він висловився, він не жалує за ними. Йому тільки шкода, що українці мало цікавляться цими виданнями, хоч вони документують початки української присутності й дії „на вершинах” на цім континенті. Були й інші видатні постаті, як Павлуцький, Лисянський, Завойко, Завалишин, що причинилися до відкриття й пізнання берегів західної Канади. На думку д-ра Гуцуляка, якби канадські українці знали своє минуле так як треба, то наш провід інакше говорив би з федеральним чи провінційними урядами, коли виривають для цього потреби: „Ця дія наших земляків має свою вимову і не ставить нас, що прийшла на цей континент дещо пізніше, в положення імігрантів-безбатченків...”

Як вже згадано, д-р Гуцуляк має свої заслуги й успіхи в етнографії. Від приїзду до Канади, він допомагав своїй сестрі в Колодії посилками, вона в заміну висилала йому ручні вироби, які він високо цинив. З роками росла ця колекція народного мистецтва, що включала народні одяги, килими, рушники, декоративні вироби з дерева, музичні інструменти (бандура, цимбали, сопілки) та інші речі.

Коли т. зв. зорганізоване українство міста Ванкуверу, з відділом КУКА на чолі, не могли зреалізувати давніх плянів улаштувати виставку народного мистецтва в міському музеї, д-р Гуцуляк, з питомою йому рішучістю і послідовністю взяв на себе це завдання. Маючи до диспозиції свою власну збірку експонатів, він сконтактувався з управою місцевого музею і деякими працівниками антропологічного факультету університету Британської Колумбії. Коли знавці в музеезнавстві оглянули його колекцію, вони високо її оцінили й почали робити заходи виставити її на відповідному рівні в новозбудованому Сентеніал Музеї. По довшій й коштовній підготовці (все оплачено з музейних фондів) формальне відкриття виставки відбулося 7-го березня, 1969 р., в присутності достойників міста, фахівців, й ширшого громадянства, як українського так і неукраїнського. Для кращого познайомлення відвідувачів виставки, що тривала три місяці, управа музею надрукувала коштовний каталог-брошуру, опрацьовану на підставі українських джерел, в яких було подано інформативні дані про історію українського народного мистецтва, його різні види й символіку. Отож, те, що не вдалося виконати організованими силами, д-р Гуцуляк доконав майже самотужки. Деякі українки, що оцінили його заходи в цьому, допомогли в прийняттах чи в демонстраціях писання писанок.

По закритті виставки в Ванкувері, д-р Гуцуляк подарував найбільш репрезентативну частину своєї колекції (вартості понад 20,000 доларів) Державному Музеєві в Оттаві. Колекція приміщена в слов'янському й східно-європейському відділі музею й є в стадії каталогізації. Її приготують до спеціальної виставки в галеріях музею в Оттаві,

а також до виставлення іншим музеям та культурним інституціям в Канаді й за кордоном. На відкриття цієї вистави в Оттаві д-р Гуцуляк плянує „запросити... всіх гуцулів в національних строях з Канади й Америки”. При цьому треба згадати, що д-р Гуцуляк подарував цінні експонати іншим установам, між ними й Українській Вільній Академії Наук у Вінніпезі, інституції, якої він є дійсним членом. Збірка тепер приміщується в Домі Науки, 221 Флора Авеню у цьому місті.

Д-р Гуцуляк вічно молодий духом, запалом й ентузіазмом. Він постійно працює й плянує на майбутнє. Побувши в його товаристві, його подивугідна енергія уділяється й вам і витворює віру та охоту діяти й працювати. Ви радієте, що є людина, яка не чекає на „гренти”, громадські збірки чи дотації з фондів, а працює, бо відчуває потребу.

В товаристві Ф. Богдана я відвідала цю надзвичайну людину 17-го листопада, 1971 р. Хоч ми зголосили свою візиту на умовлений час, ми спізнилися, однак він не марнував ані хвилини очікуючи нас. Ми застали його коло машинки до писання, обложеної книжками, нотатками, та всякими паперами. Він саме докінчував одну із своїх більших праць „Перший листопад 1918 р.”, як один із останніх співтворців його. Він має надію, що ця праця буде готова до друку на весні 1972 р. Він також закінчує свою біографію й вже має понад 400 сторінок машинопису. Відносно цієї останньої праці, він сказав: „Тут багато історії, а не тільки особисті дрібнички”. Далше продовжував д-р Гуцуляк: „Тепер пишу 'Українці в Британській Колумбії' до якої маю вже багато матеріалу, бо об'їхав майже всю провінцію. В пляні є, а навіть збираю матеріали до праці 'Українці над берегами Тихого океану'. Ще мушу написати історію й географію Гуцульщини, мого найулюбленішого закутка України. Як Бог дасть, що це все виконаю, то буде досить з мене” закінчив наш співрозмовник.

Він відкрив нам ще такі свої пляни: „В 1974-му і 1975-му роках припадає 150-річчя договорів у яких брав участь

Полетика, а які розпарцелювали терени, на яких тепер лежить захід Канади і захід ЗДА. Бажаю, щоб до тих дат солідно приготувати зустріч українців канадців і українців Америки, а головно молодь на горі „Полетика” і на тій горі лишити якусь пам'ятку. Сподіюся, що може хоч до цього прихильно поставиться КУК та інші. Вже напишу до сина в Ошаві, який належить до верхів пласту, щоб їх приготувляв. Ці святкування повинні нас поставити на належне місце, себто зараз по французах...”

Хоч д-р Гуцуляк подарував багато із своєї колекції різним музеям у нього в хаті його приватний музей. Дуже мені подобалися, м. ін., воняні гуцульські наліжники. У нього велика селективна бібліотека, відповідаючи його науково-фаховим інтересам; а крім цього велике число словників і підручників на мовні теми. Все ж найбільше враження цієї візити зробила на мене сама особа д-ра Гуцуляка. Він не великої будови, навіть делікатного здоров'я й прямо дивно, звідки в нього стільки працездатности!

Нам не забракло тем до розмов й в дискусії я відчула, що ми маємо багато спільного в поглядах на суттєві справи. Я дуже рада, що він пише свою біографію-спомини, бо у них він висвітлить багато справ, включно з проблемами т. зв. організованого суспільства, над якими варто б глибше застановитися й відповідно реагувати. Я щаслива, що я мала можливість стрінути цю людину, пізнати її особисто й, як вже висловлено в іншій частині цього репортажу, жаль, що Ванкувер такий далекий від Вінніпегу. Здавалося, що ідеї цієї людини сприймаються легко, скоро, кожним хто має почуття дійсності й хоч трошки візії. І виходячи з дому д-ра Гуцуляка, я думала, що якби не обов'язки вертатися до Вінніпегу, то я поїхала б на північ й вийшла б на вершок гори Полетики ще перед пластунами, гуцулами й іншими членами т. зв. організованого суспільства. Це все свідчить, що ентузіазм викликає ентузіазм, як наслідок ланцюгової реакції (chain reaction), що здається існує не тільки в фізичному світі атомів.

З М І С Т :

	Стор.
1. Foreword	5
2. Дещо з минулого	7
Голоси перестороги	8
Документ часу	11
3. Оканаган сьогодні	15
Зустріч з родиною	16
Вернон	19
Українці	20
4. Дальше на Захід	25
Валей-Сирей	26
5. Петро Мельничук	30
6. Форвин Богдан	34
7. Д-р Михайло Гуцуляк	40

ІЛЮСТРАЦІЇ

1. Перший транспорт переселенців	4
2. Андрій і Васирина Барани	11
3. Оканаганська долина	15
4. Садиба Марії й Петра Баєрів	18
5. Члени Екзекутиви УПБ у Верноні	21
6. Комплекс церковних будинків	28
7. Петро Мельничук	30
8. Євгенія Мельничук	33
9. Марія і Форвин Богдани	36
10. Д-р Михайло Гуцуляк	40

SERIES: U V A N CHRONICLE (Litopys)

- No. 1. M. Antonovych: *A History of Ukraine*, Winnipeg, 1966.
2. V. Antonovych: *A Concise History of Cossackdom*, Winnipeg, 1972.
3. — 6. In print.
7. Ol'ha Woycenko: *Ukrainians in British Columbia*, Winnipeg, 1972.
8. Ol'ha Woycenko: *XIII International Congress of Historical Sciences and Journey to Ukraine*, Winnipeg, 1970.
9. Pylyp Horbatiuk: *The Library of the Ukrainian Literary Society of T. Shevchenko in Kenora, Ont.*, Winnipeg, 1945.
10. D. Doroshenko: *Development of Ukrainian Sciences under the Banner of Shevchenko*, Winnipeg, 1949.
11. K. Antonovych: *The Role of Ukrainian women in the work of the Ukrainian Free University*, Winnipeg, 1951.
12. J. Rudnyćkyj: *Ukrainian Libraries in Canada*, Winnipeg, 1954.
13. V. Bezushko: *UVAN publications 1945—1955*, Winnipeg, 1955.
14. J. Rudnyćkyj: *The Library of the Ukrainian Reading Association "Prosvita" at Winnipeg*, Winnipeg, 1956.
15. J. Rudnyćkyj: *The Library of the Ukrainian Society "Prośvita" at Fort William, Ont.*, Winnipeg — Fort William, 1957.
16. J. Rudnyćkyj: *Problems of the contemporary Shevchenkology*, Winnipeg, 1958.
17. F. Bohdan: *The Library of the Ukrainian Fraternal Ass'n and Ukrainian book in Vancouver*, Winnipeg - Vancouver, 1959.
18. A. Kachor: *"Prośvita" in the economic Develepment of Western Ukraine*, Winnipeg, 1960.
19. J. Rudnyćkyj: *The Library of the Ukrainian, National Prośvita Society, at Port Arthur, Ont.*, Winnipeg, 1961.

20. J. Rudnyćkyj: *Shevchenkiana Helvetica*, Winnipeg - Bern, 1962.
21. V. Sofroniv-Levyc'kyj: *Ukrainian Idioms*, Winnipeg, 1963.
22. Ol'ha Woycenko: *Canada's Cultural Heritage. Ukrainian Contribution*, Winnipeg, 1964.
23. — 26. K. Antonovych: *From My Memoirs*, Parts I, II, III and IV, Winnipeg, 1965—1972.

Obtainable at:

U V A N,

P. O. Box 3597, Sta. B., Winnipeg, Manitoba, R2W 3R4.